

Social hållbarhet

– inlevelseförmåga, individuell hållbarhet och FN:s hållbarhetsmål – hur förhåller de sig till varandra?

Under de senaste åren har intresset för social hållbarhet ökat inom forskningsvärlden, även om fokus fortfarande framförallt är på ekologisk hållbarhet. I uppstarten till inrättandet av "Centrum för social hållbarhet" (CSS) på Karolinska Institutet bidrog olika forskare med sina perspektiv på "Socialt hållbar utveckling – fokus på empati, compassion och altruism" i ett temanummer av *Socialmedicinsk tidskrift* (Vol 90, nr 2, 2013).

Vi har nu bjudit in forskargrupper som är intresserade av social hållbarhet, och tillsammans har vi skapat ett nytt temanummer där flera bidrag handlar om individuell hållbarhet, FN:s hållbarhetsmål och hur de förhåller sig till varandra, och även hur ledarskap och arbetsplatsfaktorer förhåller sig till ett hållbart arbetsliv. Dessutom beskrivs hur vår relation till andra djur och naturen är relaterat till hållbarhet.

There is an increasing interest for social sustainability, even if the major focus still is ecological sustainability. In 2013 the "Center for Social Sustainability" (CSS) was established at Karolinska Institutet, Sweden, and some researcher contributed to a special issue in the *Journal of Social Medicine on Compassion, Altruism and Social Sustainability* (Vol 90, nr 2, 2013).

We have now invited research groups interested in the field of social sustainability, and together we have produced a new special issue on social sustainability, where several contributions are focusing on individual sustainability, the UN Sustainable Development Goals (SDG), and how they are interconnected, and also how leadership and work place factors are related to a sustainable working life. Our connection to other animals and nature in relation to sustainability is also explored.

Vi blev för fem år sedan inbjudna att här i *Socialmedicinsk tidskrift* hålla i ett temanummer om altruism, compassion och social hållbarhet inom sjukvården, näringslivet och politiken (Vol 90, nr 2, 2013), och vi förutspådde då att området forskningsmässigt skulle expandera kraftigt de närmaste åren.

Det vi ser i detta nya temanummer är att alltfler forskargrupper intresserar sig för kopplingen mellan individuella påverkansbara faktorer och samhällelig eller t.o.m. global social

hållbarhet, ofta med ett tvärvetenskapligt förhållningssätt. Flera av bidragen använder FN:s hållbarhetsmål Agenda 2030 som ett ramverk att relatera de egna forskningsfrågorna till (UN 2015). Det gör även alltfler av de stora svenska forskningsfinansierarna (på uppdrag av regeringen), liksom både utredningar (SOU 2016:01, SOU 2017:47), utbildningsinstitutioner och fria medborgarinitiativ (ex. Tillitsverket), näringsliv samt kommuner, landsting och regioner (ex.

Mötesplats social hållbarhet). Svenska forskningsfinansiärer uppmanar även forskare att i större omfattning inkludera medborgare och aktörer i forskningsprocessen, vilket ter sig lovande, då medborgare i större utsträckning kan påverka vilken typ av forskningsfrågor och metoder som används, och att förtroendet för forskning och dess relevans därigenom kan öka.

Vi syftar här till att återge olika aspekter av forskning och utbildning kring social hållbarhet, och vi ser fortsatt ett stort behov av att olika forskningstraditioner kan mötas och samverka, då forskning och utbildning ter sig något splittrad både avseende inom vilka fakulteter den bedrivs, respektive hur olika typer av förförståelse, metoder och angreppssätt kan kartläggas och beskrivas, för att underlätta framtida produktiva samarbeten.

För fem år sedan skrev vi kritiskt om idén om ”Kampen för överlevnad” som påverkat både utbildning, forskning, och samhället i stort under det senaste seklet. Vi uppmärksammade att forskare börjat intressera sig för hur det kommer sig att till synes osjälviskt beteende visat sig vara ett återkommande fenomen, hur samarbete och medkänsla kan uppstå, och vilka förutsättningar som krävs för att de skall utvecklas respektive förhindras. Vi ser att utvecklingen av denna forskning har accelererat med bidrag från olika områden såsom beteendekonomi, psykologi, neurovetenskap, behandlingsforskning och filosofi (Chierchia et al., 2017, Gilbert et al., 2017, Seppälä et al., 2017, Nussbaum 2016). Samtidigt visar forskningen om hur vår empati växer på komplexa

förhållanden, där t.ex. en bild på ett enstaka offer ger större effekt än information i text och siffror om hundratusentals offer (Slovic et al., 2017).

I en utvidgning av vem eller vilka som bör omfattas av vår medkänsla använder Pöllänen och Osika i artikeln *Vi och ”de andra” – Social hållbarhet kopplat till hur vi känner, tänker och agerar i relation till andra djur* vår dysfunktionella relation till andra djur som en modell för att belysa olika brott mot FN:s hållbarhetsmål (UN 2015) och faktorer viktiga för social hållbarhet såsom mångfald, tillit, empati och medkänsla. Genom att försöka sätta sig in i djurens perspektiv utforskas på ett nytt sätt människans psykologiska och sociala mekanismer som styr våra beteenden, såsom speciesism, karnism och kognitiv dissonans (Joy 2014, Kunst & Hohle 2016). Dessa mekanismer påverkar både attityder och beteende mot djur såväl som människor klassificerade som ”de andra”, men författarna lyfter även fram att det finns mer rationella, hållbara förhållningssätt (t.ex. Nussbaum 2016, Ricard 2016).

I artikeln *Naturliga vägar till mänsklig, social och ekologisk hållbarhet*, tar Stenfors upp både epidemiologiska och experimentella empiriska studier som visar att kontakt med natur understödjer andra dimensioner av mänsklig hållbarhet, inklusive olika aspekter av psykisk och fysisk hälsa, återhämtning, social kontakt och prosociala relationer (Stenfors et al., submitted). Ökad kontakt med naturen kan också leda till en perspektivförskjutning med ökade känslor av att vara en del av naturen och ett större sammanhang, känslor av närhet till, omsorg

för och värnande om naturen. Dessa känslor av gemenskap med naturen hör ofta också samman med en ökad känsla av allmänmännisklig gemenskap och välbefinnande (Stenfors et al., 2018). Naturmiljöer utgör således en viktig resurs även för att möta folkhälsoutmaningar såsom stress och psykisk ohälsa (UN 2015). Att värna om naturen, och att främja kontakt med naturen både i och utanför stadens gränser, och att arbeta aktivt för integreringen av natur i utformningen av våra levnadsmiljöer och livsstilar beskrivs som centralt för mänsklig och social hållbarhet, såväl som för miljömässig/ekologisk hållbarhet.

Allt fler forskare undersöker kopplingen mellan inre tillstånd och processer hos människan och hållbara beteenden i det ”yttre”. Niemi belyser i artikeln *Kan mindfulness bidra till en hållbar utveckling?* olika hinder för att se verkligheten och de hållbarhetsutmaningar som finns. Enbart en mindre andel av våra sociala beteenden visas vara i linje med våra medvetna intentioner (Hagger et al., 2002). Detta innebär att våra målsättningar och huruvida vi agerar efter dem inte alltid är resultat av medvetna tankeprocesser, och handlingar styrs inte alltid av vår medvetna vilja. Många av våra beteendemönster formas under uppväxten och influeras av vår omgivning och tidigare erfarenheter, och är automatiserade (Neal et al., 2006). Empiriska studier visar att ökad mindfulness, och därmed ökad medvetenhet om våra tankeprocesser, minskar dominansen av våra emotionella och beteendemässiga vanor, vilket kan bidra till ett mer flexibelt och situationsanpassat agerande,

i linje med våra intentioner (Vago 2014, Wamsler et al., 2018). En ökad förståelse för hur vi ofta går vilse i fördomar bör kunna leda till en bättre, mer verklighetsförankrad handlingsberedskap när vi ställs inför problem där vi felaktigt tror att det t.ex. enbart finns vinnare och förlorare (Robèrt och Broman 2017).

Zhu et al. beskriver i *Tekniska innovationer för individuell hållbarhet – exempel från tvärvetenskaplig och tvärkulturell interaktionsdesign* en taoistisk filosofisk-estetisk tradition bl.a. inspirerad av olika naturfenomen, och visar hur denna tradition kan inspirera designen av interaktiva stresshanteringshjälpmedel, exemplifierat med prototypen HU, som syftar till att underlätta avslappningsövningar med fokus på andningen (Zhu et al., 2017). Egenmätning används idag alltmer inom hälsoteknik för att förbättra användarens självkänedom, och för att uppnå olika mål, där graden av målluppfyllelse ofta kvantifieras. Denna typ av egenmätning kan dock leda till att även prestationsbaserad självkänsla ökar, vilket i sig kan öka graden av stress (Höök et al., 2018). Författarna visar här på ett alternativt sätt att designa hjälpmedel som syftar till att underlätta för användaren att utveckla koncentration, fokuserad uppmärksamhet och avslappning, liksom acceptans och en icke-dömande hållning, som i sin tur är relaterat till ökad hållbarhet.

Mellner & Aronsson skriver i artikeln *Hållbart ledarskap i komplexa organisationer och verksamheter* om att både anställda och chefer rapporterar ökad stressrelaterad psykisk ohälsa vilket speglas i ökande sjukskriv-

ningstal. Det de lyfter fram av faktorer viktiga för social hållbarhet är bland annat kvaliteten på relationer, social och psykologisk medvetenhet, tillit och öppen kommunikation och betydelsen av ledares möjlighet till fokusering i uppdrag av växande komplexitet. Det är förhållanden som utgör förutsättningar för att tillvarata moderna organisationers och digitaliseringens potential för bättre livsbalans, återhämtning och hälsa. Tonvikt läggs på utveckling av individuella förhållningssätt, medvetenhet och strategier som stärker ledares förmåga att driva och leda i komplexa verksamheter, utveckla medarbetares resurser och inte minst stödja sin egen hållbarhet (Mellner 2016). De menar att ett välfungerande samspel mellan organisatoriska förutsättningar och individuella förhållningssätt är av stor betydelse och att det finns ömsesidig förstärkning som bidrar till utveckling av hälsofrämjande ledarskap, god arbetsmiljö och hållbar verksamhet.

I artikeln *Relationell intelligens, en förutsättning för social hållbarhet* inleder Rundberg och Andersson med att definiera begreppet ”social” som förmågan att relatera, dvs att upptäcka och skapa relationer till individer, vilket även inbegriper relationen varje individ har med sig själv. Ju fler personer och situationer vi behöver förhålla oss till (jämför förändrade beteende pga digitaliseringen), desto fler tillfällen att skapa social stress (Engert et al., 2017). Det både ger och tar av våra resurser att vara tillsammans med andra människor, vi värderar t.ex. i olika situationer vem som ska anses vara berättigad att få vår medkänsla och när

ett beteende istället kanske genererar skadeglädje (Gilbert 2017, Seppälä et al., 2017, van der Linden 2018). Att bli medveten om dessa interna beslutsprocesser som pågår kontinuerligt i våra relationer med andra, och kritisk granska våra tankemönster bidrar till att ifrågasätta det som tidigare inte ens noterats. Relationell intelligens, som kan kultiveras via bl.a. medkänsla och kritisk reflektion, kan ge nytt utrymme för individen och relationer som är meningsskapande och transformativa, och därmed socialt hållbara.

I artikeln *Att dela eller inte dela erfarenheter – det är frågan* ställer sig Dahl och Werr frågan vad det är som får människor att dela sina framgångar och misslyckanden med sina kollegor – vilket ju kan vara en viktig källa till lärande och social hållbarhet på arbetsplatser (Brown 2012, Zhao 2011). De har särskilt undersökt vad som främjar respektive hindrar detta i sammanhang där mycket står på spel i termer av försörjning och karriärmöjligheter, och konstaterar att medarbetares huvudsakliga övervägande vid delningsbeslut är potentiell image-risk snarare än potentiell nytta. Viktigt för beslutet att dela ett misslyckande är hur förtroendefulla och medkännande relationerna är. Bedömningen styrs av hur sannolikt det är att det som delas kommer att användas emot en, dvs den som väljer att dela erfarenheter i ett sammanhang kännetecknat av tillitsfulla och medkännande relationer utgår ifrån att den inte kommer till skada.

Emma Stenström och Lasse Lychnell beskriver i artikeln *Från ego till eko: en hållbar ekonomutbildning* hur Handelshögskolan i Stockholm vill bidra till

att skapa hållbarhet, inte enbart genom forskning, utan också genom att reformera utbildningen. Studenterna får därför numera tidigt lära sig vilka globala utmaningar vi står inför och vilka riskerna är om vi inte gör något åt dem, men också vilka möjligheter det finns och hur de själva kan bidra till att nå de globala målen. Under de första fyra terminerna får de läsa ett spår kallat "Global Challenges", varvid en termin ägnas åt mänsklig hållbarhet. Förutom att hålla själva, behöver de lära sig att skapa hållbara organisationer, men också att tänka i termer av meningsfullhet och att släppa sitt ego, till förmån för ekosystemet. Dessa aspekter påverkar sedan förståelse och agerande på alla nivåer: individen, organisationen, samhället och planeten. Författarna använder Rockströms, med fleras, resonemang om de planetära gränserna (Rockström et al., 2009) och Raworths tankar om att vi, förutom att hålla oss inom de planetära gränserna, måste skapa ett socialt golv, där alla människor får möjlighet till inkomst, utbildning, hälsa, med mera (Raworth 2017). Det är inom dessa gränser, planetens och människornas, ekonomi skapas.

I *Global hälsa nyckel till social och ekonomisk hållbarhet* tar Friberg et al. upp behovet av både forskning och utbildning som sträcker sig över flera vetenskapsområden, för att stärka social hållbarhet och hälsoperspektivet i FN:s Agenda 2030 med dess 17 utvecklingsmål och för att möta komplexa hälsoutmaningar (UN 2015). De visar att Agenda 2030 innebär ett gyllene tillfälle att introducera hälsoperspektivet även inom andra

samhällssektorer, hitta nya vägar till samarbeten och hålla relevanta aktörer ansvariga (Blomstedt et al., 2018). Författarna är forskare verksamma vid det nystartade Swedish Institute for Global Health Transformation (SIGHT), vid Kungliga Vetenskapsakademien, och bjuder in andra engagerade aktörer att tillsammans bidra till en transformation till en mer rättvis och jämlik global hälsa genom forskning och utbildning.

Rosengren beskriver i *Välfärd och vishet i samhällskroppen – om GNH som stämgafler för samhällen, Smart Cities och ekobyar* behovet av att odla framtidsvisioner som inte är begränsade till valstrategier eller partipolitik, specifika grupper eller sektorer, och som får växa fram ur helhetens många perspektiv, snarare än att enbart presentera färdigpaketerade fasta mål eller strategier. För att få bättre, visare beslut argumenterar författaren för att vi behöver lyssna på varandra på ett sätt som också tar hänsyn till subjektiva erfarenheter när vi analyserar situationer (se t.ex. också Grossman 2017). Ofta hävdas det att subjektiva erfarenheter och dialoger som inkluderar sådana perspektiv skulle vara ovetenskapliga och irrelevanta. Av denna anledning avvisas ofta dialog med andra än 'experter'. Vi måste emellertid skilja mellan subjektivt partisk tolkning och subjektiva erfarenheter. De förra är generellt ovetenskapliga, medan de senare ger nödvändig information. Hon visar på begränsningar i nuvarande modeller såsom FN:s Agenda 2030 (UN 2015) avseende bl.a. tidsanvändning, inre hållbarhet och delaktighet i samhället, och lyfter fram

Gross National Happiness (GNH), utvecklad i Bhutan (Ura et al., 2012) som en viktig kompletterande modell.

Theorell beskriver i *Om kulturupplevelser och arbetsmiljö* hur kulturella upplevelser kan skapa gemenskap och stimulera kreativitet, och belyser med exempel från egna studier hur upplevelser av kultur i arbetslivet har potential att förbättra den sociala hållbarheten. Han visar hur alexitymi (oförmåga att hantera känslor) är relaterad till skrivande, musik, teater, bildkonst och dans, och hur var och en av kulturaktiviteterna har samband med bättre förmåga att hantera känslor (Lennartsson et al., 2017). Likaså visas hur kulturinslag på arbetsplatsen har samband med låg risk för emotionell utmattning, och hur ett kulturprogram förbättrade känslohanteringsförmågan hos kvinnor med utmattningssyndrom, liksom hur deltagande i kulturprogram för chefer ökade graden av empati, vilket syntes i förbättrad hälsa hos de anställda (Grape Viding et al., 2015).

Under de senaste åren har ett samarbete pågått mellan Karolinska institutet, Helsingfors universitet och Stanford University kopplat till compassion och embodiment (förkroppsligande). Eftersom det varit svårt att finna konsensus när det gäller definitionen av begreppet social hållbarhet (Sanne, 2006, Liljefors 2016) så lutar de sig mot begreppet som riktningssgivare in till nya forskningsfält. De konstaterar att begripliggörandet av och förståelsen för compassion och embodiment i arbetsmiljö behöver gränsöverskridande angreppssätt. Projektet har mynnat ut i ett flertal publikationer

och en bok om compassion i arbetslivet, vilken ligger till grund för artikeln *Hur kan vi utveckla "Embodied Compassion" på våra arbetsplatser? Does out of our bodies means out of our minds?* (Pessi, Bojner Horwitz, Worline 2017). De sammanfattar en konceptuell modell som illustrerar hur compassion kan se ut på arbetsplatsen utifrån ett förkroppsligat perspektiv.

Ett övergripande tema i majoriteten av artiklarna är behovet av tvärvetenskapliga ansatser för att på ett tillräckligt rättvisande sätt beskriva och framgångsrikt forska om och arbeta med social hållbarhet. Samtidigt konstaterar vi att man i arbetet kring social hållbarhet inte har enats i samlande begrepp såsom den ekologiska hållbarhetens "planetära gränser", med olika gränsvärden som om de överträds kan leda till oöverskådliga miljöeffekter på grund av tröskeleffekter som uppstår (Rockström et al., 2009).

Vad är det i ett socialt hållbart samhälle vi vill "hålla kvar" respektive "utveckla" (Davidson, 2009, s. 616, Åhman 2013)? Går det att enas om gemensamma mål för social hållbarhet (Missimer et al., 2017)? Vi ser inte minst metodmässiga utmaningar – hur ska vi på ett robust sätt relatera individuell beteendeförändring till förändringar på samhällsnivå, och vice versa? Hur påverkar världssyn och ideologisk bakgrund hur målen för social hållbarhet beskrivs, respektive hur arbetet skall bedrivas (Preiser et al., 2017)?

Sammanfattningsvis är detta forskningsområde fortfarande under uppbyggnad och beröringspunkter med fler vetenskapsområden än de som representeras här finns förstås. Vi ser

fram emot en fortsatt samverkan mellan både forskare, olika aktörer och medborgare i det gemensamma arbetet för social hållbarhet.

*Walter Osika, temaredaktör,
MD, PhD och föreståndare Centrum för
social hållbarhet vid Karolinska Institutet*

Referenser

- Blomstedt Y, Bhutta Z, Dahlstrand J, Friberg P, Gostin L, Nilsson M, Sewankambo N, Tomson G, Alfvén T Partnerships for child health: capitalising on links between the sustainable development goals. *BMJ*, 2018; 360: k125.
- Brown, B. (2012). *Daring greatly: How the courage to be vulnerable transforms the way we live, love, parent, and lead*. Gotham Books.
- Chierchia, G., Lesemann, F. P., Snower, D., Vogel, M., & Singer, T. (2017). Caring Cooperators and Powerful Punishers: Differential Effects of Induced Care and Power Motivation on Different Types of Economic Decision Making. *Scientific Reports*, 7(1), 11068.
- Davidson, M. (2009). Social sustainability: a potential for politics? *Local Environment*, 14, 607-619.
- Engert, V., Kok, B. E., Papassotiriou, I., Chrousos, G. P., & Singer, T. (2017). Specific reduction in cortisol stress reactivity after social but not attention-based mental training. *Science Advances*, 3(10), e1700495.
- Gilbert, P. (Ed.). (2017). *Compassion: Concepts, Research and Applications*. Taylor & Francis.
- Grossmann, I. (2017). Wisdom and How to Cultivate It. *European Psychologist*, 22, pp. 233-246.
- Grape Viding T, Osika W, Bojner Horwitz E. "You can't feel healthier than your caregiver" –The ripple effect of trust and empathy for patients and health care staff cultivated through cultural activities. *J of Nursing and Care*. 2017; Vol 6.
- Grape Viding, C., Osika, W., Theorell, T., Kowalski, J., Hallqvist, J., Bojner Horwitz, E. (2015). The "Culture Palette"- a randomized intervention study for women with burnout symptoms in Sweden. *British Journal of Medical Practitioners*, 8(2):a813
- Hagger S, Chatzisarantis NL, Biddle SJ. A Meta-Analytic Review of the Theories of Reasoned Action and Planned Behavior in Physical Activity: Predictive Validity and the Contribution of Additional Variables. *Journal of sport & exercise psychology*. 2002;24(1):3-32.
- Höök, K., Caramiaux, B., Erkut, C., Forlizzi, J., Hajinejad, N., Haller, M., ... & Loke, L. (2018). Embracing First-Person Perspectives in SoMaBased Design. In *Informatics* (Vol. 5, No. 1, p. 8). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Joy, M. (2014). *Varför vi älskar hundar, äter grisar och klär oss i kor: en introduktion till karnismen: trossystemet som gör att vi kan äta vissa djur men inte andra*. Karneval förlag. Stockholm, Sverige.
- Kunst, J. R., & Hohle, S. M. (2016). Meat eaters by dissociation: How we present, prepare and talk about meat increases willingness to eat meat by reducing empathy and disgust. *Appetite*, 105, 758-774.
- Liljefors, P. (2016). Social sustainability in Swedish urban development-what does it mean? A case-study of three Citylab Action pilot projects. KTH, Stockholm.
- Lennartsson A. K., Bojner Horwitz E., Theorell T., Ullén F. (2017). Creative artistic achievement is related to lower levels of alexithymia. *Creativity Research Journal*, 29(1), 29-36.
- Missimer, M., Robèrt, K. H., & Broman, G. (2017). A strategic approach to social sustainability- Part 1: exploring the social system. *Journal of cleaner production*, 140, 32-41.
- Mellner, C (2016). After-hours availability expectations, work-related smartphone use during leisure, and psychological detachment: The moderating role of boundary control. *International Journal of Workplace Health Management*; 9(2): 146-164.
- Mötesplats social hållbarhet www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/

- Neal DT, Wood W, Quinn JM. Habits - a repeat performance. *Current directions in psychological science*. 2006;15(4):198-202.
- Nussbaum, M. C. (2016). *Anger and forgiveness: resentment, generosity, justice*. Oxford University Press.
- Opp, S. M. (2017). The forgotten pillar: a definition for the measurement of social sustainability in American cities. *Local Environment*, 22(3), 286-305.
- Pessi, A. B., Bojner Horwitz, E. & Worline, M. (2017). Myötätunnon mullistava voima. Pessi, A. B., Martela, F. & Paakkanen, M. (eds.). *Jyväskylä: PS-kustannus*, p. 148-150 3 p.
- Preiser, R., Pereira, L. M., & Biggs, R. O. (2017). Navigating alternative framings of human-environment interactions: Variations on the theme of 'Finding Nemo'. *Anthropocene*, 20, 83-87.
- Raworth, K. (2017). *Doughnut Economics. Think Like a 21st Century Economist*. Random House Business Books.
- Ricard M. (2016). *A Plea for The Animals - The Moral, Philosophical, and Evolutionary Imperative to Treat All Beings With Compassion*. Shambala Publications Inc. Boston, USA.
- Robèrt, K. H., & Broman, G. (2017). Prisoners' dilemma misleads business and policy making. *Journal of Cleaner Production*, 140, 10-16.
- Rockström, J. et al (2009) "A Safe Operating Space for Humanity". *Nature*, vol. 461, 472-475.
- Sanne, C. (2006) *Social hållbarhet – ett användbart begrepp?* KTH, Stockholm.
- Seppälä, E. M., Simon-Thomas, E., Brown, S. L., Worline, M. C., Cameron, C. D., & Doty, J. R. (Eds.). (2017). *The Oxford Handbook of Compassion Science*. Oxford University Press.
- Slovic, P., Västfjäll, D., Erlandsson, A., & Gregory, R. (2017). Iconic photographs and the ebb and flow of empathic response to humanitarian disasters. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(4), 640-644.
- SOU 2017:47 *Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa - slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa*. Socialdepartementet.
- SOU 2016:01 *Agenda 2030 delegationen (Delredovisning 1 mars 2018)* <https://agenda2030delegationen.se/uppdraget/publikationer/delredovisning-mars-2018/>
- Stenfors, C. U., Bojner-Horwitz, E., Osika, W., & Theorell, T. (2018). Similarities, disparities and synergies with other complex interventions. In *Nature and Public Health: The Role of Nature in Improving the Health of a population*. Oxford: Oxford University Press.
- Stenfors, C. U. D., Van Hedger, S., Schertz, K. E., Meyer, F., Enns, J.T., Bourrier, S. C., Kardan, O., Smith, K., Norman, G., Kardan, O., Jonides, J., and Berman, M. G. (Submitted). *Cognitive Restoration from Nature Across Multiple Exposure Types: A Meta-Analysis Delineating the Effects of Test Order and Affect*.
- Swedish Institute for Global Health Transformation <https://sight.nu/news/>
- Tillitsverket <http://tillitsverket.se/>
- Ura, K., Alkire, S., Zangmo, T., & Wangdi, K. (2012). *A short guide to gross national happiness index*. The Centre for Bhutan Studies.
- United Nations. *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*. New York: 2015.
- Vago DR. Mapping modalities of self-awareness in mindfulness practice: a potential mechanism for clarifying habits of mind. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 2014;1307:28-42.
- van der Linden, S. (2018). Warm glow is associated with low-but not high-cost sustainable behaviour. *Nature Sustainability*, 1(1), 28.
- Zhao, B. (2011). Learning from errors: The role of context, emotion, and personality. *Journal of Organizational Behavior*, 32(3), 435-463.
- Zhu, B., Hedman, A., Feng, S., Li, H., & Osika, W. (2017). Designing, prototyping and evaluating digital mindfulness applications: A case study of mindful breathing for stress reduction. *Journal of Medical Internet Research*, 19(6).
- Åhman, H. 2013. *Social sustainability – society at the intersection of development and maintenance*. *Local Environment*, 18, 1153-1166.